

Časová souslednost (*consecutio temporum*)

- dva typy: indikativní (ve VV bude indikativ) a konjunktivní (ve VV bude konjunktiv)
- latina má tzv.
 1. časy absolutní (zařazení děje vzhledem k „ted“, kde se nachází mluvčí): hlavně préz., pf., fut. I.
 2. časy relativní (zařazení vzhledem k jinému času nebo bodu na časové ose): zejména plpf., fut. II., opisné časování, dále impf.
- **pozor na záměnu pojmů** přítomnost – minulost – budoucnost (absolutní chápání času) a současnost – předčasnost – následnost (relativní chápání času); ind. impf. je např. minulý čas, který vyjadřuje současnost s jiným dějem minulým.

INDIKATIVNÍ SOUSLEDNOST

- základní schéma indikativní souslednosti (tj. ve VV je indikativ):

typ děje	předčasnost	současnost	následnost
děj přítomný	ind. pf.	ind. préz.	ind. préz. opisného časování (-urus sum, event. gerundivum + sum)
děj minulý	ind. plpf.	ind. impf.	ind. impf. (pf.) opisného časování (-urus eram, event. gerundivum + eram)
děj budoucí	ind. fut. II.	ind. fut. I	ind. fut. I opisného časování (-urus ero, event. gerundivum + ero)

- Příklady viz Peňáz, s. 11, následnost po ději přítomném např.:
Librum, quem frater empturus est, lego. „Čtu knihu, kterou si bratr chce koupit / si koupí.“
Librum, qui emendus est, lego. „Čtu knihu, která má být koupena.“
- zvláště následnost se neobjevuje příliš často

KONJUNKTIVNÍ SOUSLEDNOST

- souslednost se uplatňuje i tehdy, když je ve VV konjunktiv
- protiklad indikativ x konjunktiv je charakterizován zejména protikladem reálný (ind., „objektivně“ informuje) x nereálný (konj., neinformuje „objektivně“, navíc rys typu přání, vůle, hodnocení, přípustka atd.)
- problém je v tom, že konjunktiv měl tendenci se vyvíjet ve způsob vyjadřující pouze subordinaci (vyjádření toho, že se jedná o větu vedlejší); výrazné je to např. v obsahových větách tázacích
- výsledkem je stav, kdy konjunktiv někdy přináší specifický významový odstín, jindy takový odstín prakticky neexistuje. Z toho plyne komplikovanost užívání konjunktivu.
- o rozdílu mezi indikativem a konjunktivem viz Peňáz, s. 12. Ukazuje to na větě časové a vztažné x obsahové tázací
- u konjunktivní souslednosti je zásadní rozlišení tzv. **času hlavního** (zejména ind. préz., ind. fut., imperativ) a **času vedlejšího** (minulé časy); préz. se spojuje s fut., protože neexistuje konj. fut.

ZÁKLADNÍ SCHÉMA KONJUNKTIVNÍ SOUSLEDNOSTI (VE VV JE KONJUNKTIV):

typ času	předčasnost	současnost	následnost
čas hlavní (préz., fut., imper.)	konj. pf.	konj. préz.	opisné časování s konj. préz. (-urus sim, event. gerundivum + sim)
čas vedlejší (minulé časy)	konj. plpf.	konj. impf.	opisné časování s konj. impf. (-urus essem, event. gerundivum + essem)

- příklady viz Peňáz, s. 12–13
- tzv. odchylky od tohoto schématu (např. v obsahových větách žádacích a ve vedl. větách účelových) nejsou v podstatě výjimkami, ale souslednost se aplikuje pouze částečně (např. kvůli významu slovesa ve VH, které samo směřuje do budoucna, a proto se neužívá konj. pro následnost)

Hlavní a vedlejší časy, zvláštní případy (N§§356, 357, s. 243)

Některé „odchylky“ od výše uvedeného schématu jsou způsobeny tím, že rozlišování časů hlavních a vedlejších je složitější, než uvádí základní schéma:

1. prézens historický se považuje za čas hlavní i vedlejší
Vercingetorix Gallos hortatur ut communis libertatis causa arma capiant.
Omnes Verres certiores facit quid opus esset.
2. infinitiv historický se považuje za čas hlavní i vedlejší, v klas. době spíše jako vedlejší
3. tzv. praeteritopraesentia *memini, odi, novi* mají platnost hlavního času (stav v přít. vzešlý z minulého děje, srov. předpřítomný čas v moderních jazycích).
4. tzv. logické perfektum (tj. „předpřítomný čas“) jako čas hlavní (týká se některých sloves), např. *veni, perspexi, decrevi, consuevi* (zvykl jsem si, tj. jsem zvyklý), *didici* (naučil jsem se, tj. vím), *oblitus es*
An oblitus es quid initio dixerim? „Už nevíš, co jsem řekl na začátku?“
5. ve vedlejší větě, která předchází větě hlavní, se někdy nerespektuje souslednost (N§361, s. 245)
Quae causa fuerit, testes dixerunt.
6. čas ve VV se řídí podle věty vložené a nikoliv podle věty hlavní (N§361, s. 245)
Lex curavit, quod semper in re publica tenendum est, ut plurimum valeant optimi.
7. volné přiřazení věty vedlejší, nerespektuje se souslednost (N§361, s. 244)
Dictator tribunis militum imperavit ut sarcinas in unum conici iubeant.

POUŽITÍ INFINITIVŮ

- u infinitivů se většinou nemluví o souslednosti, protože jejich použití se neliší podle toho, jaký čas je ve VH
- infinitiv préz. vyjadřuje současnost, inf. pf. předčasnost a inf. fut. následnost, tedy:
„Říkal / říká, že právě vidí mého bratra.“ → inf. préz.
„Říkal / říká, že viděl mého bratra.“ → inf. pf.
„Říkal / říká, že uvidí mého bratra.“ → inf. fut.